

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: Finance a účetnictví

Bakalářská práce

**Poplatky a daně k ochraně životního prostředí
v České republice**

Vypracovala: Anita Šebková

Vedoucí práce: Ing. Jarmila Rybová, Ph.D.

České Budějovice 2024

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Anita ŠEBKOVÁ**
Osobní číslo: **E20116**
Studijní program: **B0411A050005 Finance a účetnictví**
Téma práce: **Poplatky a daně k ochraně životního prostředí v České republice**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Vyhodnotit výnosy daní a poplatků k ochraně životního prostředí ve vymezeném období v České republice.

Rámcová osnova:

Úvod.

1. Ekologická daňová reforma v ČR v roce 2008.
2. Daně a poplatky k ochraně životního prostředí v ČR.
3. Metodika hodnocení výnosů daní a poplatků k ochraně životního prostředí.
4. Výnosy vybraných daní a poplatků v jednotlivých letech
5. Vyhodnocení výnosů vybraných daní ve vymezeném období.

Závěr.

Rozsah pracovní zprávy: **40-50 stran**

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Eurostat. (2020). *Energy, transport and environment statistics*. [online].

Marková, H. (2021). *Daňové zákony. Úplná znění platná k 1. 1. 2021*. Praha: Grada.

Ministerstev životního prostředí. *Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí*. [online].

Vančurová, A., Láchová, L., Zídková, H. (2020). *Daňový systém 2020*. Praha: Wolters Kluwer.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jarmila Rybová, Ph.D.**
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 17. ledna 2022
Termín odevzdání bakalářské práce: 14. dubna 2023

doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (23)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 17. ledna 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum a podpis studenta

Tímto bych chtěla poděkovat paní Ing. Jarmile Rybové, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce, za její čas, připomínky a podnětné rady.

Anita Šebková

Obsah

Úvod	3
1 Ekologická daňová reforma v ČR v roce 2008.....	5
1.2 Směrnice 2003/96/ES	7
1.1.1 Produkty upravované Směrnicí.....	8
1.3 První etapa ekologické daňové reformy	9
1.3.1 Daň z elektřiny.....	9
1.3.2 Daň z pevných paliv	10
1.3.3 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů	12
1.4 Druhá etapa ekologické daňové reformy	13
1.5 Třetí etapa ekologické daňové reformy	13
2 Daně a poplatky k ochraně životního prostředí v ČR.....	15
2.2 Zpráva o životním prostředí České republiky.....	15
2.3 Rozlišení daně a poplatku	16
2.4 Daně k ochraně životního prostředí v ČR.....	17
2.5 Poplatky k ochraně životního prostředí v ČR.....	18
2.5.1 Poplatky za znečišťování vod	19
2.5.2 Poplatky za nakládání s odpady	20
2.5.3 Poplatky za znečišťování ovzduší.....	22
2.5.4 Poplatky související s managementem přírodních zdrojů	23
2.5.5 Poplatky související s půdním managementem	24
3 Metodika hodnocení výnosů daní a poplatků k ochraně životního prostředí. 26	26
4 Výnosy a hodnocení vybraných daní a poplatků v jednotlivých letech.....	28
4.1 Vliv ekologických daní na státní rozpočet.....	28
4.1.1 Environmentální daňová kvóta	32
4.2 Výnosy z poplatků k ochraně životního prostředí	34
Závěr	40
Summary.....	43
Keywords	43
Seznam literatury	44
Seznam zákonů	44
Elektronické zdroje.....	45
Seznam obrázků.....	47

Seznam tabulek	47
Seznam rovnic.....	47

Úvod

Poslední léta přinesla rostoucí obavy ohledně změny klimatu a ochrana životního prostředí se tak stala středem politických agend mnoha evropských zemí. Změna klimatu, degradace přírodních zdrojů a znečištění vzduchu, vody a půdy způsobují vážné problémy a ohrožují budoucnost naší planety. Ochrana a tvorba zdravého životního prostředí se stává značným problémem, který vyžaduje naléhavé řešení.

Stav životního prostředí Česka, zejména v oblastech ovzduší, vod a lesů, není stále vyhovující i přes mírné pozitivní změny v posledních letech. Stav životního prostředí ovlivňují kromě sektorů národního hospodářství i domácnosti a projevy změny klimatu. Intenzivní využívání přírodních zdrojů vytváří tlak na ekosystémy a biodiverzitu. (Česká informační agentura životního prostředí – CENIA, 2022)

Jedním z důležitých nástrojů, který se v tomto boji prosazuje, jsou tzv. ekologické daně. Tyto daně se zaměřují na zdanění zboží a služeb, jejichž výroba a/nebo spotřeba vede k prokazatelnému negativnímu dopadu na životní prostředí a lidské zdraví. (Principy a harmonogram EDR, 2007). Cílem těchto daní je povzbudit spotřebitele ke změně svých spotřebitelských návyků směrem k udržitelnějšímu životnímu stylu prostřednictvím zvýšení cen škodlivého zboží ve srovnání se zbožím, které má na životní prostředí relativně nižší dopad.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na vyhodnocení výnosů jednoho z těchto nástrojů – ekologických daní, které mají sloužit k ochraně životního prostředí a zajištění jeho zachování pro budoucí generace.

První část předkládané práce obsahuje zpracovanou literární rešerši k danému tématu od různých institucí a autorů, zaměřujících se na tuto problematiku, a následně se v druhé části bude soustředit na výnosy dříve představených ekologických daní v jednotlivých letech, působících v České republice.

Zároveň je tato práce rozdělena do čtyř kapitol, které se dále dělí do podkapitol. V kapitole první je vysvětlen princip ekologické daňové reformy, popis tří fází této reformy v České republice a jakou roli v tomto procesu sehrála Směrnice 2003/96/ES. Na tuto kapitolu navazuje seznámení s teoretickými základy ekologických daní. Pozornost je rovněž věnována i představení poplatků v oblasti ekologie, které jsou v České republice zaváděny.

Na základě tohoto rozboru se pak práce zaměřuje na hodnocení výnosů třech ekologických daní v jednotlivých letech.

V druhé části práce je tedy prokázána výše výnosů ze tří ekologických daní, působících v České republice, a následně jsou výnosy do státního rozpočtu z těchto daní dále analyzovány a komentovány. V této části je také vypočítána environmentální daňová kvóta. Na základě těchto analýz je stanovena role ekologických daní ve vztahu ke státnímu rozpočtu. Je určeno, zda jsou ekologické daně stěžejním výnosem, či zda spíše slouží jako nástroj, který má motivovat a nasměrovat subjekty k udržitelnějšímu životnímu stylu.

Další podkapitola čtenáři představuje výnosy z poplatků k ochraně životního prostředí v České republice. Konkrétně se práce zaměřuje na tu část, která plyne do Státního fondu životního prostředí České republiky. Výnosy z těchto poplatků jsou, stejně jako ekologické daně, dále hodnoceny a analyzovány v jednotlivých letech v určeném časovém období.

1 Ekologická daňová reforma v ČR v roce 2008

Němcová a Kotecký uvádějí ve své práci z roku 2008, že stát odněkud musí brát peníze, ze kterých platí školy, veřejnou dopravu, národní parky, nemocnice či důchody. Ale daně nepředstavují pouze prostředek výběru peněz pro státní pokladnu. Zároveň jsou důležitou motivací. Ovlivňují ekonomické rozhodování firem i jednotlivců, a tedy celou ekonomiku. Zdanění čehokoli totiž pobízí k nižší poptávce (či produkci) – ať už jde o cigarety, znečištění, vlastnictví rodinných domků, nebo pracovní místa. Řada současných daní je sestavena tak, že z hlediska společnosti působí kontraproduktivně. Většinou se totiž uvalují na sociální pozitiva: majetek, zisk, naše pracovní úsilí nebo ve formě DPH na jeho výsledky. Příspěvky na sociální a zdravotní pojištění, které firma musí hradit za každého svého zaměstnance, fakticky účinkují jako dodatečná daň z pracovního místa. Naopak řadu negativ, především znečištění a spotřebu přírodních zdrojů, daňová soustava postihuje nedostatečně.

Ekologická daňová reforma (dále „EDR“) je navržena jako příspěvek k naplnění cílů udržitelného rozvoje, a to v souvztažnosti jeho tří pilířů – ekonomického, sociálního a environmentálního. Je považována za jeden z možných přístupů, jímž lze dosáhnout zvýšení kvality životního prostředí, snížení energetické náročnosti ekonomiky, snížení dopadů poškození životního prostředí na lidské zdraví, a oživení trhu práce. (Zimmermannová, 2007)

Dle Svátkové (2009, s. 236) si EDR klade tento hlavní cíl: „*stimulovat ekonomické subjekty k takovému chování, které povede ke snížení poškození životního prostředí a jeho dopadů na zdraví obyvatelstva.*“

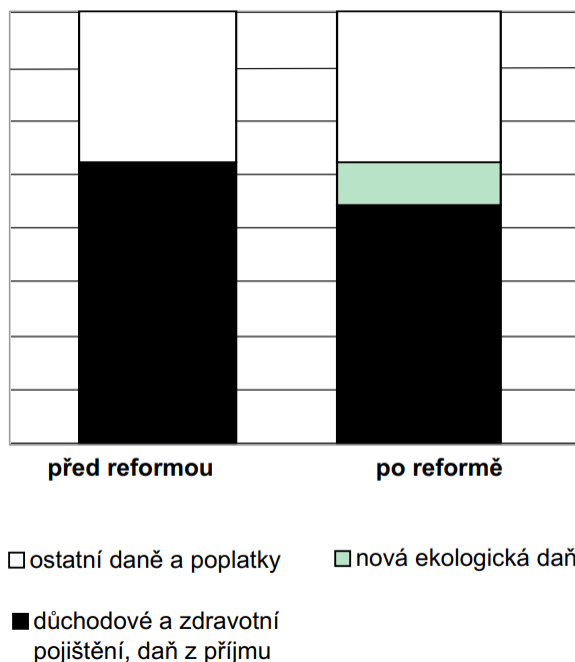
Princip EDR je jednoduchý. Spočívá v postupném přesunu části daňového zatížení z toho, co společnost chce podporovat (třeba pracovní místa), na věci, které se snažíme omezit (znečištění nebo čerpání neobnovitelných zdrojů). Koncept přitom dodržuje požadavek fiskální neutrality.¹ Příjmy státní pokladny ani daňové zatížení ekonomiky se touto operací nemají zvýšit ani snížit. (Němcová a Kotecký, 2008)

---

¹ Fiskální (výnosová) neutralita – nedochází k růstu daňového zatížení ekonomiky, ale jen k volbě struktury daní, která lépe promítá hodnotu životního prostředí do reálných cen v ekonomice.

Aby byl naplněn princip výnosové neutrality reformy, budou dodatečné výnosy ekologických daní využity na snížení jiných daní nebo pojistného. Jinými slovy výnosy budou využity tak, aby byly sníženy náklady práce s cílem povzbudit zaměstnanost. (Zimmermannová, 2007)

Obrázek 1: Princip EDR

Zdroj: Hnutí DUHA, 2008

Němcová a Kotecký (2008) uvádí ve své práci, že ekologická daň postupně roste, zatímco jiná, která postihuje naše pracovní úsilí, se zároveň s ní krok po kroku snižuje. Většinou se ekologické daňové reformy využívá ke snížení daňových nákladů práce – tedy například snížení plateb sociálního pojištění, sazeb daně z příjmu – nebo ke zvýšení nezdanitelné částky daně z příjmu. Klesá znečištění i nezaměstnanost a roste efektivnost průmyslu, protože se sníží náklady na vstupy.

Úspěšnost reformy se zvýší, pokud se zavádí krok po kroku, třeba i pět, deset nebo dvacet let: nikoli šokovým nasazením plné sazby během několika měsíců. Průmysl i domácnosti tedy mají čas na postupné zavedení čistých a efektivních technologií. Zároveň dlouho dopředu vědí, jak se zhruba budou ceny vyvíjet. Přizpůsobí tomu tedy své investice a plánování. Průhledné a stabilní prostředí i důvěryhodná představa, jaká pravidla stát v příštích desetiletích plánuje nastavit, jsou podmínkou pro investice do zelených odvětví. (Němcová a Kotecký, 2008)

EDR se rozděluje do tří fází, které se prolínají a postupně probíhají v rozmezí let 2008 až 2017. V následujícím textu budou tyto tři fáze popsány následně po podkapitole, která se věnuje Směrnici Evropského parlamentu a Evropské rady 2003/96/ES. Tato směrnice je zásadním dokumentem pro realizaci ekologické daňové reformy v České republice.

1.2 Směrnice 2003/96/ES

Poté, co Česká republika 1. května 2004 vstoupila do Evropské unie (EU), bylo důležité, aby se český daňový systém přiblížil systémům používaným v jednotlivých zemích EU. Rozhodnutí České republiky zavést EDR vycházelo také z důležité směrnice Evropského parlamentu a Evropské rady 2003/96/ES (dále „Směrnice“), která byla vydána 27. října 2003 a v platnost vstoupila 1. ledna 2004. Tato směrnice stanovuje minimální daňové sazby pro určité produkty. Česká republika již splňovala některé z těchto sazeb, aniž by musela zvyšovat spotřební daně. Avšak u některých produktů, jako jsou pevná paliva, zemní plyn a elektřina, zcela chybělo zdanění. Proto bylo nezbytné tento nedostatek napravit a Česká republika se rozhodla pro zavedení EDR.

Jak uvádí Ministerstvo životního prostředí (dále „MŽP“) n. d., získáno 28. 10. 2023 z webových stránek, v současnosti se často jako ekologické daně označují daně vzniklé transpozicí Směrnice, o zdanění energetických produktů a elektřiny, které se v ČR uplatňují od roku 2008, tj. daň z pevných paliv, daň ze zemního plynu a daň z elektřiny. Tyto daně jsou příjmem státního rozpočtu a jejich hlavní funkcí je tedy funkce fiskální. Vzhledem k tomu, že znečištění vzniklé spalováním paliv je úměrné spotřebě paliv, jež je předmětem zdanění, mají tyto daně jako takové i významnou spojitost s ochranou životního prostředí. Legislativní úprava energetických daní, která je součástí zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů², však v sobě obsahuje i řadu konkrétních ustanovení, která mají cílený environmentální podtext.

---

² Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

1.1.1 Produkty upravované Směrnicí

Vojtová (2008) uvádí, že směrnice upravuje zdanění u energetických produktů a elektřiny. Konkrétně se týká následujících energetických produktů

- rostlinné a živočišné oleje a jejich frakce, pokud mají být použity jako palivo nebo pohonná hmota
- černé uhlí, brikety, bulety a podobná tuhá paliva vyrobená z černého uhlí; hnědé uhlí, koks a polokoks
- černouhelný, hnědouhelný nebo rašelinový dehet, produkty destilace černouhelných dehtů, smola a smolný koks z černouhelného dehtu nebo jiných minerálních dehtů
- minerální oleje a oleje ze živičných nerostů
- metanol, pokud má být použit jako palivo nebo pohonná hmota
- svítíplyn, vodní plyn a generátorový plyn
- ropné plyny a jiné plynné uhlovodíky
- mazací prostředky obsahující minerální oleje nebo oleje ze živočišných zdrojů
- antidetonační přípravky (proti klepání motoru)
- připravená pojidla pro lící formy nebo jádra a některé chemické výrobky, které mají být použity jako palivo nebo pohonná hmota.

1.3 První etapa ekologické daňové reformy

V První etapa EDR, která probíhala v letech 2008 až 2009, v podstatě představuje komplexní implementaci Směrnice do české legislativy. (Principy a harmonogram EDR, 2007). Tato etapa se týká jen komodit, které požadavky EU zatím nesplňovaly. Konkrétně se jedná, jak již bylo uvedeno, o zdanění pevných paliv, zemního plynu a elektřiny. Souhrnně nazývány ekologické daně.

Tyto daně řadíme mezi tzv. daně nápravné. (Svátková, 2009)

Nově vzniklé daně se začaly uplatňovat od 1. 1. 2008. Na konceptu, jak by měla EDR vypadat, se podílelo Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem sociálních věcí.

V souladu s principy EDR bude zavedení těchto nových daní provázeno současným snížením daňového zatížení práce tak, aby byla celá operace ve svém konečném efektu výnosově neutrální. (Zimmermannová, 2008)

Každá firma nebo jednotlivá (právnícká či fyzická) osoba, která dodává konečným spotřebitelům pevná paliva, zemní plyn nebo elektřinu, je povinna platit tyto daně. Subjekty, které používají tyto předměty na specifické účely, jsou osvobozeny od ekologických daní. Od daně jsou též osvobozeny předměty, které jsou vyrobeny technologiemi, které nepoškozují životní prostředí. Nejnižší sazba daně je stanovena podle Směrnice.

1.3.1 Daň z elektřiny

Plátce daně je

- provozovatel distribuční nebo přenosové soustavy
- dodavatel, který dodal konečnému spotřebiteli elektřinu.

Dodavatel je osoba, ať už právnícká nebo fyzická, která získává elektřinu, bez daně s úmyslem ji dále prodat. Plátce daně podá návrh na registraci k dani u správce daně nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. Povinnost přiznat a uhradit daň vzniká v okamžiku dodání. **Předmětem daně** je elektřina. **Základem daně** je

množství elektřiny v MWh. **Sazba daně** činí 28,30 Kč/MWh. Výše daně se vypočítá vynásobením základu daně sazbou daně. **Zdaňovacím obdobím** je kalendářní měsíc.

Procesním předpisem je daňový řád. Plátcí daně, kterým vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit, jsou povinni předložit daňové přiznání a zaplatit daň do dvacátého pátého dne po skončení zdaňovacího období, ve kterém tato povinnost vznikla. Opravné prostředky se uplatňují podle daňového řádu. (Celní správa České republiky, 2020)

Kromě obecného systému zdanění se na elektřinu vztahují i specifická daňová zvýhodnění, která vychází především z ekologických a hospodářských zájmů. Jedná se zejména o **osvobození** pro:

- ekologicky šetrnou elektřinu;
- elektřinu vyrobenou v dopravních prostředcích, pokud je tam spotřebována;
- elektřinu k technologickým účelům nezbytným pro výrobu elektřiny nebo kogeneraci;
- elektřinu ke krytí ztrát v přenosové soustavě;
- elektřinu v drážní dopravě – železnice, tramvaj, trolejbus;
- elektřinu pro elektrolytické a metalurgické procesy;
- elektřinu pro mineralogické postupy.

(Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů)

1.3.2 Daň z pevných paliv

Plátcem daně je dodavatel, který dodal konečnému spotřebiteli pevná paliva. Dodavatel je osoba, ať už právnická nebo fyzická, která získává pevná paliva, bez daně s úmyslem je dále prodat. Plátce daně podá návrh na registraci k dani u správce daně nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. Povinnost přiznat

a uhradit daň vzniká v okamžiku dodání pevných paliv. **Předmětem daně** jsou pevná paliva.³ **Základem daně** je množství pevných paliv vyjádřené v GJ spalného tepla v původním vzorku.⁴ **Sazba daně** činí 8,50 Kč/GJ spalného tepla v původním vzorku. Výše daně se vypočítá vynásobením základu daně sazbou daně. **Zdaňovacím obdobím** je kalendářní měsíc.

Procesním předpisem je daňový řád. Plátcí daně, kterým vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit, jsou povinni předložit daňové přiznání a zaplatit daň do dvacátého pátého dne po skončení zdaňovacího období, ve kterém tato povinnost vznikla. Opravné prostředky se uplatňují podle daňového řádu. (Celní správa České republiky, 2020)

Kromě obecného systému zdanění se na pevná paliva vztahují i specifická daňová zvýhodnění, která vychází především z ekologických a hospodářských zájmů. Jedná se zejména o osvobození pro:

- pevná paliva k výrobě elektřiny;
- pevná paliva pro kogeneraci, pokud je teplo dodáváno domácnostem;
- chemické redukční procesy ve vysokých pecích;
- metalurgické procesy;
- mineralogické procesy;
- k výrobě koksu;
- pohonná hmota nebo palivo pro plavby na vodě (s výjimkou soukromých rekreačních plavidel).

(Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů, 2007)

---

³ Úplný výčet je uveden v § 4 Zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů v části 46.

⁴ Spalné teplo v původním vzorku se prokazuje výsledky měření akreditované laboratoře, které nesmí být starší než 1 rok.

1.3.3 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Plátce daně je

- provozovatel distribuční soustavy, přepravní soustavy a provozovatel podzemního zásobníku plynu
- dodavatel, který dodal konečnému spotřebiteli plyn

Dodavatelem je osoba, ať už právnická nebo fyzická, která získává zemní plyn bez daně, s úmyslem jej dále prodat. Plátce daně podá návrh na registraci k dani u správce daně nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. Povinnost přiznat a uhradit daň vzniká v okamžiku dodání plynu. **Předmětem daně** je plyn.⁵ **Základem daně** je množství plynu v MWh spalného tepla. **Sazby daně** podle typu plynu jsou uvedeny v § 6 Zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů v části 45. Výše daně se vypočítá vynásobením základu daně sazbou daně. **Zdaňovacím obdobím** je kalendářní měsíc.

Procesním předpisem je daňový řád. Plátcí daně, kterým vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit, jsou povinni předložit daňové přiznání a zaplatit daň do dvacátého pátého dne po skončení zdaňovacího období, ve kterém tato povinnost vznikla. Opravné prostředky se uplatňují podle daňového řádu. (Celní správa České republiky, 2020)

Kromě obecného systému zdanění se na plyn vztahují i specifická daňová zvýhodnění, která vychází především z ekologických a hospodářských zájmů. Jedná se zejména o osvobození pro:

- zemní plyn pro výrobu tepla v domácnostech a v domovních kotelnách;
- zemní plyn k výrobě elektřiny;
- zemní plyn pro kogeneraci, pokud je teplo dodáváno domácnostem;
- metalurgické procesy;
- mineralogické procesy;

---

⁵ Úplný výčet je uveden v § 4 Zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů v části 45.

- pohonná hmota nebo palivo pro plavby na vodě (s výjimkou soukromých rekreačních plavidel).

(Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů, 2007)

1.4 Druhá etapa ekologické daňové reformy

Druhá etapa EDR byla připravována na rok 2010–2013. Měla přispět k plnění cílů jak v oblasti ochrany ovzduší, tak i v oblasti ochrany klimatu, podpory obnovitelných zdrojů energie, energetických úspor a ekologicky šetrných druhů dopravy a paliv. (Zimmermannová, 2008) V druhé fázi EDR se opět kladl důraz na dosažení fiskální neutrality a nově získané peníze do státního rozpočtu byly, jako v první fázi EDR, použity k snížení daňového zatížení zaměstnanců.

V programovém prohlášení vlády (2007) se uvádí, že „*cílem druhé fáze reformy od roku 2010 bude vytvoření emisní daně z CO₂,⁶ která vznikne transformací stávajícího poplatku za znečištění ovzduší. Cílem této daně bude stimulace k modernizaci technologií výroby energií a snižování znečištění. Indikativní cíl výnosu z ekologické daňové reformy po roce 2010 bude 0,5 až 1 % HDP.*“

Od této daně se však upustilo a vytvořena nakonec nebyla.

1.5 Třetí etapa ekologické daňové reformy

V letech 2014–2017 byla naplánována třetí a poslední fáze EDR.

Prezident Miloš Zeman dne 21. května 2015 podepsal rozsáhlou vládní novelu energetického zákona, která kromě jiného mění způsob platby poplatku za elektřinu z obnovitelných zdrojů. Poplatek na podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů se bude nově hradit podle kapacity jističe odběratelů místo podle spotřeby. (Marek, 2015)

---

⁶ CO₂ – Oxid uhličitý.

Na konci roku 2015 byla Celní správou České republiky zveřejněna **Informace o osvobození od daně u „ekologicky šetrné elektřiny“**, která uvádí, že *„ekologicky šetrná elektřina bude osvobozena od daně, pokud bude vyrobena v odběrných místech a pokud bude v těchto odběrných místech současně spotřebována, a instalovaný výkon výroby elektřiny podle energetického zákona nepřesáhne 30 kW.“*

2 Daně a poplatky k ochraně životního prostředí v ČR

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí definuje pojem **životní prostředí** jako „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“

Také definuje pojem **ochrana životního prostředí** „zahrnuje činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.“

Dále je v tomto zákoně zakotven pojem znečišťování a poškozování životního prostředí

- **Znečišťování životního prostředí** je „vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí.“

- **Poškozování životního prostředí** je „zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.“

2.2 Zpráva o životním prostředí České republiky

Zpráva o životním prostředí České republiky je komplexní hodnotící dokument, který shrnuje aktuální poznatky o stavu a vývoji jednotlivých složek životního prostředí, vlivu hospodářských sektorů na životní prostředí, nástrojích politiky životního prostředí, dopadech současného stavu životního prostředí na lidské zdraví a ekosystémy a o stavu životního prostředí v mezinárodním kontextu. Cílem je rovněž posoudit

naplňování Státní politiky životního prostředí a identifikovat nové prioritní oblasti, které by měly být v rámci politiky řešeny. (. . .) Zpráva je standardně založena na autorizovaných datech získaných z monitorovacích systémů spravovaných resortními i mimoresortními organizacemi. Pro mezinárodní srovnání jsou použita data Eurostatu, Evropské agentury pro životní prostředí (EEA), případně Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). (MŽP, n. d., získáno 10. 11. 2023)

Je každoročně zpracovávána na základě zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, a usnesení vlády č. 446 ze dne 17. srpna 1994 a usnesení vlády č. 934 ze dne 12. listopadu 2014, a předkládána ke schválení vládě ČR a následně předkládána k projednání Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu ČR. (. . .) Zohledňuje hlavní aktuální témata životního prostředí, na které zodpovídá. Jedná se tak o dynamicky se vyvíjecí dokument, který je možné přizpůsobit aktuálním potřebám resortu životního prostředí. (CENIA, n. d., získáno 15. 11. 2023)

2.3 Rozlišení daně a poplatku

Pro účely zkoumání ekologických daní a poplatků je důležité také samotné objasnění pojmu **daň a poplatek**.

„Zatímco teoretické vymezení daní je srozumitelné a kritéria pro jejich definici pochopitelná, v praxi je mnohdy obtížné přesně stanovit hranici mezi daněmi a poplatky.“ (Široký a kol., 2008, s. 9)

Daň

Kubátová (2018, s. 15) ve své práci uvádí, že *„daň je definována jako povinná, ne-návratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní a pravidelně se opakuje v časových intervalech.“*

Jejich existence je opodstatněná nutností státní autority v ekonomice a jejím zajišťováním celospolečensky přijatých minimálních standardů školství, zdravotnictví, obrany, sociálních potřeb a dalších nezbytných oblastí. (Široký a kol., 2008, s. 20)

Poplatek

Široký a kol. (2008, s. 9) rovněž uvádí, že „zatímco daň je neúčelová a neekvivalentní, poplatek je peněžním ekvivalentem za služby poskytované veřejným sektorem. Je účelový, dobrovolný a nepravidelný. Je návratný ve smyslu obdržení protihodnoty ve formě veřejné služby.“

2.4 Daně k ochraně životního prostředí v ČR

Vzhledem k tomu, že tři ekologické daně fungující na území České republiky již byly popsány v první kapitole, se v této části zaměříme na správu těchto daní a evidenci plátců ekologických daní.

Celní správa České republiky (n. d., získáno 20. 11. 2023) uvádí, že správa daně je vykonávána celními orgány. Tyto orgány rovněž vydávají dva typy povolení. Jedním z nich je povolení k nabytí osvobozených energetických produktů a lze jej získat rozhodnutím celního úřadu po přezkoumání podaného návrhu na jeho vydání. Stejně tak je tomu i v případě povolení k nabytí energetických produktů bez daně. Fyzické nebo právnické osobě, která není držitelem povolení, nesmí být energetické produkty bez daně či produkty osvobozené od daně dodány.

Registr plátců spotřebních a ekologických daní, dostupný na webu Celní správy ČR, umožňuje vyhledávání informací o těchto plátcích pomocí jejich DIČ.⁷ V registru lze vyhledat k jaké ekologické či spotřební dani je subjekt registrován, sídlo subjektu a pod jaký celní úřad a oddělení daný plátce spadá.

---

⁷ DIČ – Daňové identifikační číslo, přiděleno daňovému subjektu a využívá se k jeho identifikaci.

2.5 Poplatky k ochraně životního prostředí v ČR

Cílem této části je prezentovat a stručně klasifikovat poplatky v českém právním systému, související s ochranou životního prostředí.

Tyto poplatky se týkají pěti oblastí životního prostředí, a to ochrany vod, odpadového a obalového hospodářství, ochrany ovzduší, ochrany horninového prostředí a ochrany půdního fondu.

Jak je uvedeno na webových stránkách MŽP (n. d., získáno 20. 11. 2023) poplatky placené podle jednotlivých zákonů k ochraně životního prostředí jsou povinné platby postihující využívání přírodních zdrojů, znečišťování životního prostředí a ohrožování zdraví a životů lidí, zvířat a rostlinstva v důsledku lidské činnosti. Poplatky naplňují zásadu „znečišťovatel platí“, neboť přispívají k promítnutí (alespoň částečnému) negativních externalit* do nákladů původců. Touto cestou přispívají ke snižování množství škodlivin uvolňovaných do životního prostředí a omezování využívání přírodních zdrojů.

* O negativních externalitách hovoříme v situaci, kdy subjekt provádějící určitou ekonomickou činnost přesouvá část nákladů spojených s touto činností na jiné subjekty bez jejich souhlasu. Znehodnocování životního prostředí je typickým příkladem negativní externality. Např. vypouštění škodlivých látek do ovzduší působí mnoha lidem zdravotní problémy, jejichž léčení je něco stojí (pracovní neschopnost, nákup léků, ...). Tyto náklady způsobil subjekt, který vypustil škodliviny do ovzduší, ale nesou je ti, co v důsledku dýchání škodlivin onemocněli. (MŽP, n. d., získáno 21. 11. 2023)

Příjmy z poplatků jsou každoročně zveřejňovány ve **Statistické ročence životního prostředí**.

Statistická ročenka životního prostředí České republiky podává ucelený přehled dat o stavu životního prostředí v ČR a prezentuje konkrétní oficiální resortní a mimoresortní data o stavu složek životního prostředí a nástrojích, kterými lze řídit a ovlivňovat politiku ochrany životního prostředí. (CENIA, n. d., získáno 21. 11. 2023)

2.5.1 Poplatky za znečišťování vod

Tento typ poplatků je zakotven v zákoně č. 254/2001 Sb., Vodní zákon. Následující text zároveň vychází z tabulky prezentované MŽP – Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí, (2013).

První z uvedených poplatků je **Poplatek za odebrané množství podzemní vody (§ 88)**, jehož poplatník je odběratel podzemní vody a platí se ročně. Předmět zpoplatnění je odběr vody za účelem zásobování pitnou vodou nebo odběr vody pro ostatní užití.

Rozpočtové určení pro výnos z tohoto poplatku je z

- a) 50 % příjmem rozpočtu kraje, na jehož území se odběr podzemní vody uskutečňuje, a
- b) 50 % příjmem rozpočtu Státního fondu životního prostředí České republiky.⁸ (dále „SFŽP ČR“).

Dalším poplatkem patřícím do úseku znečišťování vod je **Poplatek za vypouštění odpadních vod do vod povrchových (§ 89)**, který byl zaveden již v roce 1966. Výnos poplatku je příjmem rozpočtu SFŽP ČR. Od tohoto poplatku se osvobozuje

- a) vypouštění minerálních vod osvědčených jako přírodní léčivý zdroj, pokud nebyly použity při lázeňské péči,
- b) přírodních minerálních vod, pokud nebyly použity při výrobě balených minerálních vod,
- c) vod ze sanačních vrtů,
- d) odpadních vod z průtočného chlazení parních turbín.

---

⁸ Státní fond životního prostředí ČR vedle státního rozpočtu představuje hlavní zdroj investic do životního prostředí, jedná se o státní instituci rezortu životního prostředí. Představuje také základní ekonomický nástroj státní politiky životního prostředí. (Státní fond životního prostředí, n. d., získáno 22. 11. 2023)

Třetím poplatkem v této podkapitole je **Poplatek za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních (§ 90)**. Poplatníkem je oprávněný, který má povolení k vypouštění odpadních vod do vod podzemních. A za každého ekvivalentního obyvatele⁹ se platí paušálně stanovená částka 350 Kč ročně. Výnos z poplatku je příjmem rozpočtu obce, na jejímž území k vypouštění dochází.

2.5.2 Poplatky za nakládání s odpady

Tento typ poplatků je zakotven v následujících zákonech:

- ❖ Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech
- ❖ Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích
- ❖ Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů

Následující text zároveň vychází z tabulky prezentované MŽP – Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí, (2013).

Podle zákona č. 541/2020 Sb. o odpadech je pojem **odpad** vymezen jako „*každá movitá věc, které se osoba zbavuje, má úmysl nebo povinnost se jí zbavit.*“ A zároveň se má za to, že „*osoba má úmysl zbavit se movité věci, pokud tuto věc není možné používat k původnímu účelu.*“

Prvním poplatkem v oblasti odpadů je **Poplatek za uložení odpadů na skládku**. Poplatníkem tohoto poplatku je

- a) ten, kdo pozbývá vlastnické právo k odpadu, při jeho předání k uložení na skládku,
- b) obec, pokud je původcem ukládaného komunálního odpadu, nebo
- c) provozovatel skládky, pokud
  1. uložil odpad na jím provozovanou skládku, nebo
  2. určil odpad při jeho uložení na skládku jako technologický materiál pro technické zabezpečení skládky.

---

⁹ Ekvivalentní obyvatel je uměle zavedená jednotka odpovídající zpravidla jedné fyzické osobě produkcí znečištění. (Vytejková, 2020)

Plátcem poplatku za ukládání odpadů na skládku je provozovatel skládky, který je povinen poplatek za ukládání odpadů na skládku od poplatníka vybrat. Výše poplatku se vypočte jako součet dílčích poplatků. Dílčí poplatek se vypočte jako součin celkového množství jednotlivého dílčího základu poplatku a sazby pro tento dílčí základ poplatku. (Státní fond životního prostředí ČR, 2021)

V následující tabulce jsou uvedeny sazby pro jednotlivé dílčí základy poplatku za ukládání odpadu na skládku.

Tabulka 1: Sazba pro jednotlivé dílčí základy poplatku v jednotlivých letech (v Kč/t)

DÍLČÍ ZÁKLAD POPLATKU	POPLATKOVÉ OBDOBÍ									
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 a dále
Využitelné odpady	800	900	1000	1250	1500	1600	1700	1800	1850	1850
Zbytkové odpady	500	500	500	500	500	600	600	700	700	800
Nebezpečné odpady	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
Vybrané technologické odpady	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45
Sanační odpady	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Zdroj: SFŽP, 2021, vlastní zpracování

Dalšími poplatky v oblasti nakládání s odpady jsou:

- **Místní poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů**
- **Úhrada za shromažďování, sběr, přepravu, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů**
- **Poplatek za komunální odpad**

Obec, která je u těchto poplatků správce a výběrce, může stanovit pouze jeden z těchto tří uvedených poplatků. Předmět zpoplatnění je komunální odpad vznikající

na území obce – provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů. Frekvenci plateb stanoví obec, obvykle se však platí jednou ročně.

Následuje **Poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků**. Tento poplatek je placen jednorázově žadatelem o registraci vozidla do registru silničních vozidel. Čím je ekologická škodlivost auta¹⁰ vyšší, tím vyšší je zároveň i poplatek (ten činí 3 000 Kč, 5 000 Kč nebo 10 000 Kč za vozidlo).

Dalším poplatkem jsou **Registrační a evidenční poplatky dle zákona o obalech**.

- Registrační poplatek za zápis do Seznamu osob, které jsou nositeli povinnosti zpětného odběru nebo využití odpadu z obalů
- Poplatek za evidenci v tomto Seznamu
- Registrační poplatek za vydání rozhodnutí o autorizaci
- Poplatek za evidenci

Jejich sazby, frekvenci plateb a další informace jsou uvedeny v § 30, hlava IV Zákona o obalech.

2.5.3 Poplatky za znečištění ovzduší

Tato kategorie obsahuje dva typy poplatků, které jsou upraveny zákony:

- ❖ Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
- ❖ Zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu Země

Následující text zároveň vychází z tabulky prezentované MŽP – *Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí*, (2013).

Prvním poplatkem v této oblasti životního prostředí je **Poplatek za znečištění ovzduší**. Příjemcem výnosů z tohoto poplatku je SFŽP ČR. Poplatky, jejichž výše nedosahuje 50 000 Kč, se nevyměřují a vypočtený poplatek se zaokrouhluje na celé 100 Kč. Sazby se liší podle látky způsobující znečištění, jak lze vidět v tabulce č. 2.

---

¹⁰ Ekologická škodlivost auta se odvíjí od množství emisí vozidla. Čím nižší emisní norma tím vyšší jsou jeho emise.

Tabulka 2: Poplatek za znečištění ovzduší podle druhu látky

PŘEDMĚT ZPOPLATNĚNÍ	SAZBA ZA JEDNOTKU	FREKVENCE PLATEB
Tuhé znečišťující látky	14 700 Kč/t	Ročně, u vyšších částek možnost zálohových plateb
Oxid siřičitý	4 900 Kč/t	
Oxidy dusíku	3 900 Kč/t	
Těkavé organické látky	9 800 Kč/t	

Zdroj: MŽP, 2013, vlastní zpracování

Další je **Poplatek za výrobu a dovoz regulovaných látek a výrobků, které je obsahují**, tento poplatek souvisí s látkami, které poškozují ozonovou vrstvu, freony. Byl zaveden v roce 1993. Správcem poplatku za regulované látky je Česká inspekce životního prostředí a sazba je 400 Kč/kg.

2.5.4 Poplatky související s managementem přírodních zdrojů

V této oblasti životního prostředí se můžeme setkat se čtyřmi druhy poplatků, které jsou ve druhém ze zmíněných zákonů (horní zákon) nazývány úhradami, přesto je princip stále stejný.

- ❖ Zákon č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny
- ❖ Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)
- ❖ Zákon č. 62/1988 Sb., České národní rady o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu

Následující text zároveň vychází z tabulky prezentované MŽP – *Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí*, (2013).

Úhrada z dobývacího prostoru. Základem úhrady je plocha pro těžbu nerostů (vymezená na povrchu) v hektarech. Sazba se liší s přihlédnutím ke stupni ochrany životního prostředí dotčeného území, charakteru činnosti prováděné v dobývacím prostoru a jejímu dopadu na životní prostředí od 100 do 1 000 Kč/ha.

Další je **Úhrada z vydobytých nerostů.** Výnos z této úhrady putuje z 25 % do státního rozpočtu na nápravu škod na životním prostředí způsobených těžbou nerostů a 75 % náleží obci. Sazba je stanovena maximálně 10 % z tržní ceny vytěžených nerostů. Úhrada z vydobytých nerostů se vypočte jako součet dílčích úhrad a zaokrouhlí se na celé stokoruny nahoru.

Třetím typem poplatku v této kategorii je **Poplatek za oprávnění provádět ložiskový průzkum,** jehož výše se odvozuje z plochy území. Tento poplatek činí v prvním roce 2 000 Kč za každý započatý rok a každý započatý km² stanoveného průzkumného území. Tento poplatek se každý další rok zvyšuje o 1 000 Kč za každý km².

Odvod za kácení dřevin pro výstavbu. Dosud nebyl vydán samostatný zákon, který by stanovil výši odvodů a podmínky pro jejich ukládání, proto poplatek zatím v praxi není možné vybírat.

2.5.5 Poplatky související s půdním managementem

- ❖ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- ❖ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)

Tyto dva zákony upravují dva poplatky v oblasti půdního managementu, které si stručně představíme. Následující text zároveň vychází z tabulky prezentované MŽP – *Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí*, (2013).

Poplatek za odnětí dle lesního zákona. Předmětem zpoplatnění jsou pozemky určené k plnění funkcí lesa. Tento poplatek se vyskytuje ve dvou formách, kdy pozemek může být odňat buď trvale, nebo dočasně. Žadatel, jemuž bylo povoleno trvalé nebo dočasné odnětí, je povinen zaplatit poplatek jednorázově u trvalého odnětí, nebo ročně u odnětí dočasného. Sazbu stanovuje orgán státní správy lesů podle přísluš-

ného vzorce. Zaplacením tohoto poplatku zůstává nedotčena povinnost žadatele nahradit vlastníku lesa vzniklou újmu

Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu. Předmětem zpoplatnění je půda, k níž byl vydán souhlas k odnětí ze zemědělského půdního fondu. O sazbě rozhodne orgán ochrany zemědělského půdního fondu podle ceny pozemku a koeficientu třídy ochrany. Stejně jako u poplatku za odnětí dle lesního zákona může být odnětí trvalé či dočasné a podle toho se platí buď jednorázově, nebo ročně.

3 Metodika hodnocení výnosů daní a poplatků k ochraně životního prostředí

V teoretické části práce byl nastíněn proces ekologické daňové reformy, byl také rozlišen pojem daň a poplatek. Tato část práce rovněž obsahovala seznámení s ekologickými daněmi a poplatky, které jsou v České republice zavedeny. Z těchto poznatků nyní v části praktické vycházíme.

V práci je zkoumán vliv ekologických daní na státní rozpočet a je posouzena role těchto daní z hlediska příjmů ve státním rozpočtu. Dále jsou zohledněny výsledky environmentální daňové kvóty v České republice a na základě těchto poznatků je zodpovězeno na otázku, jestli jsou ekologické daně pro státní rozpočet nezbytné, či zda slouží spíše jako motivační prvek snižování znečištění investováním do udržitelnějších zařízení a technologií.

Praktická část bakalářské práce se nejprve zaměřuje na komparaci výnosů ze tří dříve představených ekologických daní, tedy daně z pevných paliv, ze zemního plynu a z elektřiny, působících na území České republiky od roku 2008. Data pro tuto analýzu jsou získána z webových stránek Celní Správy České republiky, ze souborů *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu pevných paliv, zemního plynu a ostatních plynů a elektřiny* v jednotlivých letech. Tato data byla rozříděna do tabulek podle předmětu zdanění. Hodnocené období je v letech 2008–2022. Jsou zde uvedeny celkové výnosy ze všech tří ekologických daní. Následuje slovní hodnocení s odůvodněním snižování či zvyšování inkasa v jednotlivých letech sledovaného období. Získaná data jsou také vykreslena grafy a v této části je dále prezentováno, z které z daní plyne do státního rozpočtu nejvíce, a naopak nejméně peněžních prostředků.

V další části je prokázán podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech. Data pro tuto část byla čerpána z webových stránek Finanční správy ČR, kde jsou uvedeny celkové daňové výnosy v České republice za jednotlivé roky. Celkové daňové výnosy byly porovnány s výnosy z ekologických daní, byl určen průměrný procentní podíl ekologických daní na daňových příjmech a na základě toho mohla být prokázána a posouzena významnost ekologických daní ve státním rozpočtu.

Následující část práce se zaměřuje na výpočet environmentální daňové kvóty v České republice. Údaje pro tuto část byly získány z Českého statistického úřadu, kde byla zjištěna velikost hrubého domácího produktu v České republice v jednotlivých letech sledovaného období a tento údaj byl porovnán ve vztahu k výnosům z ekologických daní. Výsledkem je environmentální daňová kvóta, na jejímž základě je prokázána velikost ekologických daní v poměru k hrubému domácímu produktu v České republice. Je vypočítána podle následujícího vzorce:

$$\text{Daňová kvóta} = \frac{\text{Výnosy z ekologických daní v daném období}}{\text{Hrubý domácí produkt v daném období}} \times 100$$

Další část praktické části bakalářské práce se věnuje výnosům z poplatků, které v České republice přispívají k ochraně životního prostředí, konkrétně té části, která směřuje do Státního fondu životního prostředí ČR. Údaje pro analýzu těchto výnosů byly čerpány z dokumentů Zpráva o hospodaření Státního fondu životního prostředí ČR za jednotlivé roky. Sledované období bylo určeno od roku 2008 do roku 2022. Data byla zanesena do tabulek a rozdělena na příjmy očekávané a příjmy skutečné, z těchto údajů je dále vypočítáno plnění rozpočtu v % v jednotlivých letech. Zjištěné údaje jsou dále pro přehlednost vykresleny grafy a doplněny slovní analýzou. Na základě grafů a tabulek je zkoumáno plnění zmiňovaného rozpočtu a komentována výše plnění v letech, kdy hodnoty dosahovaly nečekaně nízkých nebo naopak vysokých hodnot.

Na konec této části výzkumu byl zkonstruován model výnosů z jednotlivých položek ochrany životního prostředí do rozpočtu SFŽP ČR. Následuje opět slovní analýza a komparace inkasa z jednotlivých poplatků.

4 Výnosy a hodnocení vybraných daní a poplatků v jednotlivých letech

Tato kapitola je soustředěna na analýzu výnosů ze třech prezentovaných ekologických daní, které jsou zakotveny v daňové soustavě v České republice. Pozornost je zaměřena na období od roku 2008, kdy byly tyto daně zavedeny, do roku 2022.

Další část práce se zaměřuje na výnosy z poplatků, sloužících v České republice na ochranu životního prostředí, plynoucích do Státního fondu životního prostředí ČR.

4.1 Vliv ekologických daní na státní rozpočet

V této podkapitole je posouzena významnost ekologických daní ve státním rozpočtu a zároveň je snahou prokázat vliv těchto daní na HDP v České republice.

Následující tabulka obsahuje údaje o výnosech ze tří ekologických daní zavedených v České republice. Údaje jsou uvedeny v milionech Kč, v jednotlivých letech od jejich zavedení v roce 2008 do roku 2022.

Tabulka 3: Výnosy z ekologických daní v jednotlivých letech (v mil. Kč)

Rok	Ekologická daň			Celkem
	Z pevných paliv	Ze zemního plynu	Z elektřiny	
2008	473,44	1 135,94	1 125,76	2 735,14
2009	507,15	1 299,02	1 390,83	3 197,00
2010	494,99	1 347,09	1 432,56	3 274,64
2011	476,35	1 298,51	1 368,44	3 143,30
2012	446,51	1 260,56	1 342,33	3 049,40
2013	469,09	1 256,30	1 305,01	3 030,41
2014	400,94	1 132,26	1 252,69	2 785,89

2015	414,59	1 145,50	1 229,47	2 789,57
2016	426,01	1 191,49	1 477,70	3 095,20
2017	451,96	1 301,50	1 536,85	3 290,31
2018	400,51	1 346,16	1 561,88	3 308,55
2019	353,26	1 359,54	1 574,82	3 287,62
2020	322,77	1 433,66	1 495,92	3 252,34
2021	349,64	1 600,55	1 474,79	3 424,98
2022	348,73	1 409,99	1 414,46	3 173,18

Zdroj: Celní správa ČR, 2008-2023, vlastní zpracování

Následující text vychází z dokumentů Zpráva o činnosti Finanční správy České republiky a Celní správy České republiky pro jednotlivé roky ve sledovaném období.

První tři roky od zavedení vykazovaly výnosy z ekologických daní rostoucí trend. Následně se celkové výnosy začaly snižovat. „Příčinou poklesu inkasa je reálný meziroční pokles spotřeby elektrické energie, zemního plynu i pevných paliv způsobený zpomalením hospodářského růstu v tuzemsku i celém střeoevropském regionu, rostoucím počtem zateplených budov, snižováním energetické náročnosti ve všech průmyslových odvětvích a zvyšováním cen energií způsobujících energeticky odpovědnější chování spotřebitelů.“ (Ministerstvo financí, 2014)

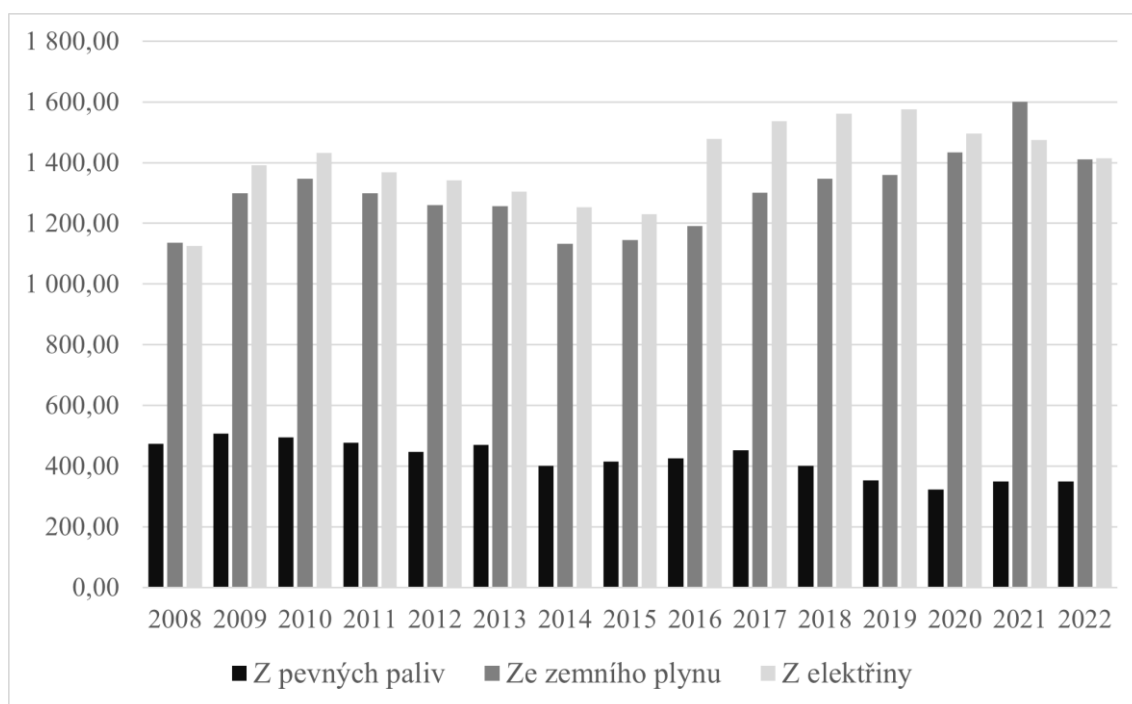
Po zmíněném snížení nastalo opět zvyšování výnosů z ekologických daní v roce 2016. Ministerstvo financí (2017) vysvětluje tento růst tím, že rozhodujícím byl podíl nárůstu inkasa z daně z elektřiny o 0,2 mld. Kč a dále mírný nárůst inkasa daně z plynů. Rovněž mělo vliv na výslednou výši inkasa daně z elektřiny zejména zrušení osvobození ekologicky šetrné elektřiny. (kromě elektřiny vyrobené v odběrných místech podle energetického zákona, pokud je v těchto odběrných místech současně spotřebována a instalovaný výkon výroby elektřiny podle energetického zákona nepřesahuje 30 kW).

Za rok 2019 činily celkové příjmy z energetických daní 3,3 mld. Kč, což ve srovnání se shodným obdobím roku 2018 představuje mírný pokles o 35 mil. Kč. Na nižší meziroční inkaso energetických daní měl rozhodující vliv meziroční pokles spotřeby komodit zdaňovaných daní z pevných paliv, přičemž mírný růst inkasa daně ze zemního plynu (10 mil. Kč) nevyrovnal pokles u inkasa daně z pevných paliv (44 mil. Kč) a inkasa daně z

elektrické energie (0,5 mil. Kč). Snížení inkasa daně z pevných paliv a zvýšení inkasa daně ze zemního plynu může být důsledkem přesunu spotřebitelů k ekologičtějším druhům paliv. S ohledem na změny související s rostoucím počtem zateplených budov, snižováním energetické náročnosti ve všech průmyslových odvětvích a vývojem cen energií, způsobujících „energeticky odpovědnější“ chování spotřebitelů nelze v budoucím období očekávat, za předpokladu zachování sazeb daní, významný nárůst inkasa energetických daní. (Ministerstvo financí, 2020)

Nejvyšší celkový výnos z ekologických daní do státního rozpočtu od jejich zavedení plynul v roce 2021. Za rok 2021 činily celkové příjmy tzv. energetických daní 3,4 mld. Kč, což představuje růst o 0,2 mld. Kč (7,6 %) oproti inkasu v roce 2020. Zvýšil se hlavně výběr daně ze zemního plynu, kdy se vybralo o téměř 151 mil. Kč více, než v roce 2020. Kromě opatření vlády zaměřující se na ekologii a ochranu ovzduší měla svůj podíl i legislativní změna, kdy od 1. 1. 2021 není bioplyn, který je použitý pro pohon motorů, osvobozen od daně. Dále byl zaznamenán vyšší výběr daně z elektřiny a u pevných paliv o 26 mil. Kč. Vyšší výběr daně mohla způsobit zvýšená spotřeba těchto komodit v souvislosti s vládními opatřeními zaváděnými k zamezení šíření viru SARS-CoV-2, zejména omezením mobility obyvatel (práce z domova), ale i klimatické podmínky (chladnější počátek roku 2021 v porovnání s minulými lety). (Ministerstvo financí, 2022)

Obrázek 2: Výnosy z ekologických daní v ČR v jednotlivých letech (v mil. Kč)

Zdroj: Celní správa ČR, 2008-2023, vlastní zpracování

Z obrázku č. 2 je patrné, že nejvyšší příjem do státního rozpočtu je z daně z elektřiny, a to téměř ve všech letech ve sledovaném období. Naopak nejnižší příjmy plynou z daně z pevných paliv. Avšak z tabulky č. 4 lze vyčíst, že výnosy z ekologických daní pro státní rozpočet České republiky nejsou příliš významné. Průměrný podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech v České republice je ve sledovaném období 0,45 %.

Tabulka 4: Podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech v jednotlivých letech (v mil. Kč)

Rok	Celkové daňové výnosy	Výnosy z ekologických daní	Podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech (v %)
2008	606 645,4	2 735,14	0,45
2009	522 801,3	3 197	0,61
2010	548 466,5	3 274,64	0,6
2011	561 183,1	3 143,3	0,56
2012	583 567,3	3 049,4	0,52

2013	610 596,6	3 030,41	0,5
2014	638 982,5	2 785,89	0,44
2015	670 167	2 789,57	0,42
2016	732 197,2	3 095,2	0,42
2017	795 572,5	3 290,31	0,41
2018	853 634,1	3 308,55	0,39
2019	907 039,2	3 287,62	0,36
2020	850 731,5	3 252,34	0,38
2021	865 970,9	3 424,98	0,4
2022	1 002 949	3 173,18	0,32

Zdroj: Finanční správa, 2024, vlastní zpracování

4.1.1 Environmentální daňová kvóta

Daňová kvóta je poměrový ukazatel, který se využívá při snaze o eliminaci vlivu inflace na celkovou výkonnost ekonomiky. (Široký a kol., 2008, s. 7)

Daňová kvóta vyjadřuje podíl vybraných daní ve vztahu k hrubému domácímu produktu dané země. Lze ji také využít pro mezinárodní srovnání. Tento ukazatel může mimo jiné ovlivnit fáze hospodářského cyklu či existence stínové ekonomiky.

Tabulka č. 5 ukazuje, že environmentální daňová kvóta ve sledovaném období příliš nekolísá a její průměrná hodnota je 0,07 %. Tyto údaje potvrzují dříve zjištěné závěry, že ekologické daně jsou pro státní rozpočet téměř zanedbatelným příjmem.

V teoretické části v první kapitole bylo zjištěno, že koncept EDR má dodržovat požadavek fiskální neutrality a že příjmy státní pokladny ani daňové zatížení ekonomiky se touto operací nemají zvýšit ani snížit. Již od počátku tedy byla role ekologických daní v daňovém systému zřejmá, a to, aby především sloužily jako nástroj k ochraně životního prostředí prostřednictvím motivování subjektů k udržitelnějšímu chování.

Rovnice 1: Výpočet environmentální daňové kvóty

$$\text{Daňová kvóta} = \frac{\text{Výnosy z ekologických daní v daném období}}{\text{Hrubý domácí produkt v daném období}} \times 100$$

Tabulka 5: Environmentální daňová kvóta v České republice v jednotlivých letech (v mil. Kč)

Rok	Hrubý domácí produkt	Výnosy z ekologických daní	Environmentální daňová kvóta (v %)
2008	4 042 860	2 735,14	0,07
2009	3 954 320	3 197,00	0,08
2010	3 992 870	3 274,64	0,08
2011	4 062 323	3 143,30	0,08
2012	4 088 912	3 049,40	0,07
2013	4 142 811	3 030,41	0,07
2014	4 345 766	2 785,89	0,06
2015	4 625 378	2 789,57	0,06
2016	4 796 873	3 095,20	0,06
2017	5 110 743	3 290,31	0,06
2018	5 410 761	3 308,55	0,06
2019	5 791 498	3 287,62	0,06
2020	5 709 131	3 252,34	0,06
2021	6 108 717	3 424,98	0,06
2022	6 785 852	3 173,18	0,05

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

4.2 Výnosy z poplatků k ochraně životního prostředí

Údaje pro analýzu výnosů z jednotlivých poplatků k ochraně životního prostředí byly čerpány z dokumentů Zpráva o hospodaření Státního fondu životního prostředí ČR za jednotlivé roky, které jsou zveřejněné na webových stránkách tohoto fondu (dále také SFŽP ČR). Sledované období je stejné jako tomu bylo u ekologických daní, tedy od roku 2008 do roku 2022.

Pro orientaci v jednotlivých položkách ochrany životního prostředí přikládám stručný přehled vysvětlení popisků používaných v tabulkách.

- Odpadní voda – Poplatek za vypouštění odpadních vod do vod povrchových
- Podzemní voda – Poplatek za odebrané množství podzemní vody
- Ovzduší – Poplatky za znečištění ovzduší
- Odpady – Poplatek za ukládání odpadu na skládku
- Obaly – Registrační a evidenční poplatky za obaly
- Autovraky – Poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků
- Příroda – Poplatky za vynětí půdy ze zemědělského půdního fondu a za vynětí lesní půdy

Následující tabulky 6 a 7 ukazují očekávané a skutečné příjmy SFŽP. V obou tabulkách si lze všimnout, že očekávané i skutečné příjmy výrazně klesly v roce 2020, tj. v období covidové pandemie.

Tabulka 6: Očekávané příjmy SFŽP ČR z jednotlivých položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč)

Rok	Odpadní voda	Podzemní voda	Ovzduší	Odpady	Obaly	Autovraky	Příroda	Očekávané příjmy CELKEM
2008	350	360	440	120	18	0	310	1 598,0
2009	350	360	440	120	18	0	290	1 578,0
2010	220	350	440	90	18	220	290	1 628,0
2011	150	260	300	50	17	400	300	1 477,0
2012	135	235	200	40	17	280	260	1 167,0
2013	180	290	310	40	17	300	250	1 387,0
2014	170	290	300	30	16	300	260	1 366,0
2015	180	290	300	30	16	230	260	1 306,0
2016	200	350	250	30	17	200	160	1 207,0
2017	180	320	200	30	15	180	200	1 125,0
2018	180	300	200	20	16	200	200	1 116,0
2019	180	300	140	22	17	180	200	1 039,0
2020	180	300	170	20,3	16	100	200	986,3
2021	180	320	238,3	22	17	90	200	1 067,3
2022	180	312,4	240	850	16,6	70	200	1 869,0

Zdroj: SFŽP ČR, 2009-2023, vlastní zpracování

V následující tabulce č. 7, kde jsou uvedené skutečné příjmy SFŽP ČR v jednotlivých letech, si lze povšimnout záporné hodnoty v oblasti příjmů z poplatku z podzemní vody v roce 2019. Vysvětlení pro tuto zápornou hodnotu bude uvedeno dále v textu.

Tabulka 7: Skutečné příjmy SFŽP ČR z jednotlivých položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč)

Rok	Odpadní voda	Podzemní voda	Ovzduší	Odpady	Obaly	Autovraky	Příroda	Skutečné příjmy CELKEM
2008	240,7	382,0	542,7	105,0	18,3	0,0	316,8	1 605,5
2009	188,3	391,9	365,0	74,5	17,0	670,0	329,1	2 035,8
2010	197,6	368,2	389,6	59,1	16,8	605,1	287,3	1 923,7
2011	221,3	358,1	430,7	59,2	16,8	451,7	255,3	1 793,1
2012	211,6	373,6	398,2	30,2	16,6	333,7	260,6	1 624,5
2013	205,3	360,5	265,3	22,2	16,3	262,2	241,2	1 373,0
2014	209,8	359,4	320,1	20,4	17,1	271,5	190,0	1 388,3
2015	170,9	357,0	282,0	21,2	17,5	387,5	207,1	1 443,2

2016	200,6	379,3	268,3	21,1	16,9	230,5	258,6	1 375,3
2017	191,8	303,2	110,1	19,6	16,8	202,1	221,2	1 064,8
2018	198,5	385,3	169,6	20,8	17,3	170,8	267,6	1 229,9
2019	20,3	-188,3	296,3	23,4	17,3	139,5	263,7	572,2
2020	227,2	355,3	291,2	28,6	17,4	110,5	254,8	1 285,0
2021	235,5	353,6	213,5	510,6	17,4	108,0	240,7	1 679,3
2022	190,0	359,7	219,0	982,7	17,5	97,1	255,9	2 121,9

Zdroj: SFŽP ČR, 2009-2023, vlastní zpracování

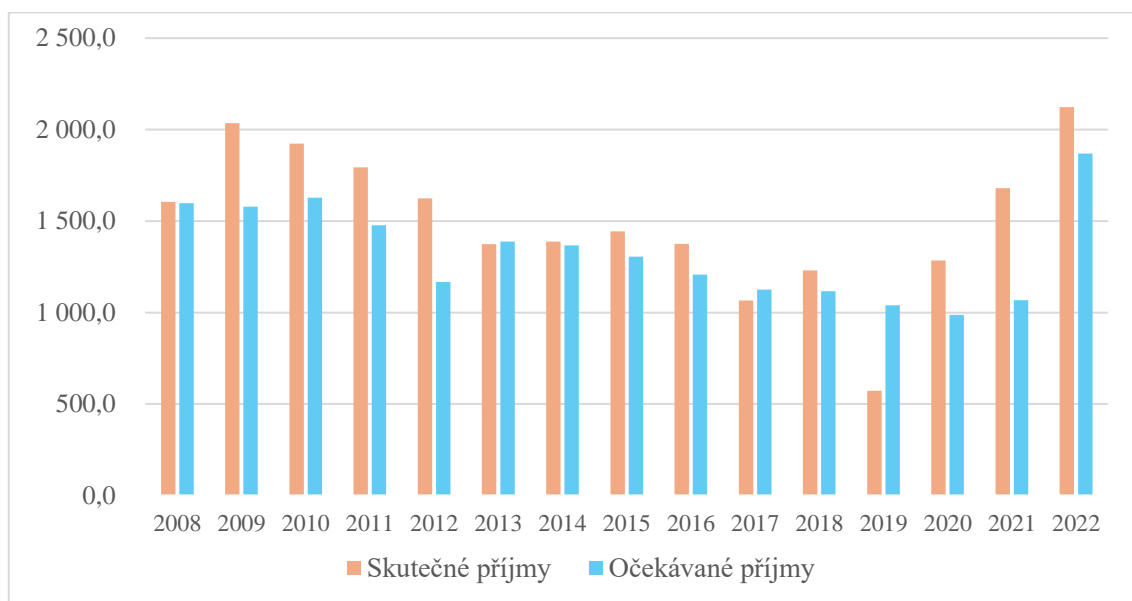
V následující tabulce č. 8 jsou porovnány příjmy plánované a příjmy skutečné, rovněž je zde vypočítáno plnění daného rozpočtu v % v jednotlivých letech.

Tabulka 8: Plnění rozpočtu SFŽP ČR v oblasti poplatků k ochraně životního prostředí (v mil Kč)

Rok	Skutečné příjmy	Očekávané příjmy	Naplnění rozpočtu [%]
2008	1 605,5	1 598,0	100,5
2009	2 035,8	1 578,0	129,0
2010	1 923,7	1 628,0	118,2
2011	1 793,1	1 477,0	121,4
2012	1 624,5	1 167,0	139,2
2013	1 373,0	1 387,0	99,0
2014	1 388,3	1 366,0	101,6
2015	1 443,2	1 306,0	110,5
2016	1 375,3	1 207,0	113,9
2017	1 064,8	1 125,0	94,6
2018	1 229,9	1 116,0	110,2
2019	572,2	1 039,0	55,1
2020	1 285,0	986,3	130,3
2021	1 679,3	1 067,3	157,3
2022	2 121,9	1 869,0	113,5

Zdroj: SFŽP ČR, 2009-2023, vlastní zpracování

Obrázek 3: Porovnání očekávaných a skutečných příjmů SFŽP ČR v oblasti položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč)

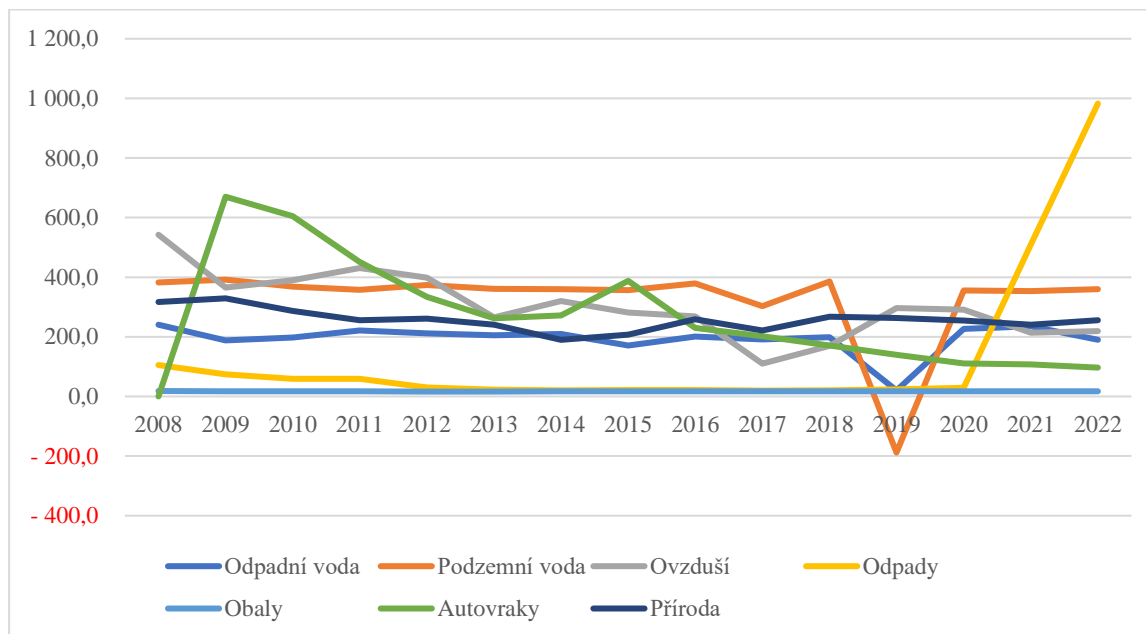
Zdroj: SFŽP ČR, 2009-2023, vlastní zpracování

Na obrázku č. 3 a v tabulce č. 8 je vidět, že skutečné příjmy v oblasti položek ochrany životního prostředí byly ve většině let ve sledovaném období vyšší než příjmy plánované. V roce 2021 dokonce došlo k naplnění rozpočtu z 157,3 %. Jediným rokem, kdy byly skutečné příjmy výrazně nižší, než příjmy očekávané byl rok 2019. V tomto roce si lze v tabulce č. 7 také povšimnout jediné záporné hodnoty, a to u položky podzemní voda.

Státní fond životního prostředí ČR (2020) zápornou hodnotu příjmů z poplatků za odběr podzemní vody v roce 2019, vysvětluje tím, že do roku 2018 včetně byly poplatky vybírány celními úřady formou měsíčních, čtvrtletních nebo ročních záloh a následně na základě přiznání skutečně odebraného množství bylo provedeno zúčtování záloh. Od roku 2019 došlo ke zrušení zálohového způsobu úhrady, nově jsou poplatky celními úřady vybírány na základě vyměřených přiznaných skutečností.

V průběhu roku 2019 bylo Fondem vypořádáno 4 181 vratek v celkové částce 267,9 mil. Kč. Pro rok 2019 byl plánován příjem ve výši 300 mil. Kč. Vzhledem ke zrušení záloh a úhradám vratek vznikl v poplatcích za odběr podzemní vody propad –188,3 mil. Kč.

Obrázek 4: Skutečné příjmy SFŽP ČR z jednotlivých položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč)

Zdroj: SFŽP ČR, 2009-2023, vlastní zpracování

Na obrázku č. 4 je zkonstruován model výnosů z jednotlivých položek ochrany životního prostředí do rozpočtu SFŽP ČR. Nejnižší příjmy za celé sledované období plynuly z registračních a evidenčních poplatků za obaly. Naopak nejvyšší výnosy od roku 2008 do roku 2022 plynuly do rozpočtu z poplatku za odebrané množství podzemní vody, a to i přes již zmiňovaný propad v roce 2019.

Na začátku sledovaného období v roce 2009 si lze povšimnout skokového zvýšení příjmů z položky autovraky. „Tento příznivý vývoj je způsoben výběrem poplatků na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků, který nebyl pro rok 2009 rozpočtován, neboť jeho výběr nebyl v době sestavování rozpočtu vyjasněn.“ (SFŽP ČR, 2010, s. 9)

Rok 2021 znamenal pro zmiňovaný fond významnou změnu v příjmech z poplatků v oblasti životního prostředí. V závěru roku 2020 byl přijat nový zákon o odpadech č. 541/2020 Sb. S účinností od 1. 1. 2021 se fond stal správcem poplatku za ukládání odpadů na skládky, čímž se zvýšil i příjem z poplatků v této oblasti, za rok 2021 byl ve výši 510,6 mil. Kč. (SFŽP ČR, 2022)

Poplatky v oblasti životního prostředí patří mezi ekonomické nástroje ochrany životního prostředí. Nejsou chápány jako zdroj finančních prostředků, ale primárně jako motivační nástroj ke změně či omezení chování poškozujícího životní prostředí. Výběr a výše jednotlivých poplatků za znečišťování životního prostředí nebo využívání přírodních zdrojů mají u poplatníků za cíl zavádění takových opatření, jejichž výsledkem je snížení placení poplatků z důvodů nižšího znečišťování životního prostředí. Poplatky vyvolávají tlak na prevenci a investice do efektivnějších technologií jak v oblasti emisí, tak v oblasti snižování množství využívaných přírodních zdrojů, tlak na vyšší efektivitu a využívání druhotných surovin. (SFŽP ČR, 2023)

Závěr

Závěrem mojí bakalářské práce bych chtěla shrnout poznatky, které byly v práci zjištěny. Ekologické daně jsou jedním z nástrojů, které mohou spotřebitele motivovat k udržitelnějšímu chování prostřednictvím zvýšení cen škodlivého zboží ve srovnání se zbožím, které má na životní prostředí relativně nižší dopad.

Po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, bylo důležité zemím Evropské unie přiblížit i české daňový systém. Rozhodnutí České republiky zavést EDR vycházelo z důležité směrnice Evropského parlamentu a Evropské rady 2003/96/ES, která stanovuje minimální daňové sazby pro určité produkty. Vzhledem k tomu, že u některých produktů zdanění chybělo zcela, bylo důležité tuto skutečnost napravit a bylo rozhodnuto o zavedení EDR.

Každá firma nebo jednotlivá (právnícká či fyzická) osoba, která dodává konečným spotřebitelům pevná paliva, zemní plyn nebo elektřinu, je povinna tyto daně platit. Ekologické daně jsou upraveny Zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, v částech čtyřicet pět, čtyřicet šest a čtyřicet sedm.

EDR probíhala ve třech částech a ihned v první části, počínaje rokem 2008, došlo k zavedení těchto tří ekologických daní, kterými se práce dále zabývá.

Důležitý pro EDR je mimo jiné princip výnosové neutrality, daňové zatížení ani příjmy do státního rozpočtu se zavedením reformy neměly snižovat ani zvyšovat, ale mělo dojít pouze k přeskupení daňových výnosů. Ekologická daň se měla postupně zvyšovat a daňové zatížení práce mělo naopak postupně klesat, aby bylo zdaněno spíše to co stát chce omezit, tedy spotřebu zdrojů, které jsou provázány s vyšším znečištěním životního prostředí.

Tato práce se však zaměřuje nejen na ekologické daně ale i na poplatky, související s ochranou životního prostředí, týkajících se pěti oblastí, a to ochrany vod, odpadového a obalového hospodářství, ochrany ovzduší, ochrany horninového prostředí a ochrany půdního fondu. Po seznámení s poplatky k ochraně životního prostředí, následuje praktická část.

Cílem praktické části předkládané práce bylo nejen přehledně prezentovat čtenáři výnosy z ekologických daní a poplatků na ochranu životního prostředí, ale také dané výnosy dále analyzovat a zkoumat. Zvolené období pro tuto analýzu bylo od roku 2008, kdy došlo k zavedení ekologických daní, do roku 2022, pro který byly dostupné údaje v době zpracovávání práce. Snižování inkasa z ekologických daní od roku 2011 je vysvětleno poklesem spotřeby energií, způsobeným zpomalením hospodářského růstu a dále zvyšováním cen energií. Rovněž hraje roli stále rostoucí počet zateplených budov. Následný rostoucí trend ve výši výnosů z daně z elektřiny je zřejmě zapříčiněn zrušením osvobození ekologicky šetrné elektřiny od daně od roku 2016. Nejvyšší celkový výnos od zavedení ekologických daní do státního rozpočtu plynul v roce 2021. V tomto roce může mít vliv legislativní změna zrušení osvobození bioplynu k pohonu motorů od daně a dále je růst inkasa vysvětlován zvýšenou spotřebou energií v souvislosti s vládními opatřeními pro zamezení šíření viru SARS-CoV-2, prací z domova a klimatickými podmínkami v souvislosti s chladnějším počátkem roku 2021 atd.

Je zde také zkoumáno, ze kterých ekologických daní plyne do státního rozpočtu České republiky nejvíce peněžních prostředků. Bylo určeno, že nejvyšší výnos je z daně z elektřiny a nejnižší výnos plyne do rozpočtu z daně z pevných paliv.

Důležitým ukazatelem je podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech. Díky tomuto ukazateli lze odpovědět na otázku stanovení důležitosti výnosů ekologických daní ve státním rozpočtu. Bylo vypočítáno, že průměrný podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech v České republice je 0,45 %, ve sledovaném období. Z tohoto závěru vyplývá, že ekologické daně pro státní rozpočet příliš významné nejsou.

Hodnota průměrné environmentální daňové kvóty v ČR, vyjadřující podíl ekologických daní ve vztahu k hrubému domácímu produktu, v letech 2008-2022 je 0,07 %. Tento poměrový ukazatel potvrzuje zanedbatelnost výnosů z ekologických daní na hrubém domácím produktu České republiky. Potvrzuje závěr, že role ekologických daní ve státním rozpočtu je především motivační a svým působením snižující spotřebu zdrojů, škodlivých pro životní prostředí.

Poslední část praktické části se zaměřuje na výnosy z poplatků k ochraně životního prostředí, plynoucí do rozpočtu Státního fondu životního prostředí České republiky. V tabulkách jsou uvedeny výnosy plánované a výnosy skutečné. Z těchto údajů je proveden výpočet plnění zmiňovaného rozpočtu v procentech. Je prokázáno, že rozpočet SFŽP ČR

je splněn každý rok, kromě třech let ve sledovaném období. V roce 2019 byl rozpočet naplněn pouze z 55,1 % z důvodu záporné hodnoty inkasa z poplatku za odebrané množství podzemní vody. Důvodem bylo zrušení zálohového způsobu úhrady poplatku a úhradám vratek. Důsledkem toho vznikl v poplatcích za odběr podzemní vody propad –188,3 mil. Kč.

V té části práce, která se soustřeďuje na poplatky byl dále zkonstruován model skutečných příjmů SFŽP ČR podle jednotlivých položek ochrany životního prostředí. Bylo zjištěno, že nejnižší příjmy do rozpočtu plynuly z registračních a evidenčních poplatků za obaly (v grafu položka Obaly) a naopak nejvyšší výnosy plynuly z poplatku za odebrané množství podzemní vody (v grafu položka Podzemní voda).

Závěrem lze však konstatovat, že stejně jako u ekologických daní není jejich primárním účelem plnit státní rozpočet, ale motivovat subjekty k udržitelnějšímu chování. Stejně tak poplatky v oblasti ekologie nelze chápat jako zdroj finančních prostředků, ale taktéž spíše poplatníky motivovat k omezení spotřeby poškozující životní prostředí. Ochrana životního prostředí je běh na dlouhou trať a je potřeba soustavně vyvíjet činnost, která bude znečištění životního prostředí regulovat.

Summary

The bachelor's thesis focuses on the issue of environmental taxes and fees. The work is structured into two parts. The first part contains information about environmental taxes and fees introduced in the Czech Republic.

The second part is a practical part, which focuses on the assessment of revenues from environmental fees and taxes in the Czech Republic. The ecological tax quota is calculated here. The aim of the bachelor's thesis was to find out the role of ecological taxes in the state budget and to assess the income from individual ecological taxes.

The research shows that the highest revenue to the state budget comes from the tax on electricity and the lowest revenue comes from the tax on solid fuels. Research has also shown that environmental taxes have a more motivational function for entities and that their contribution to the state budget is very small.

Keywords

Environmental taxes, ecological tax reform, ecological tax quota, tax revenue assessment

Seznam literatury

Kubátová, K. (2018). Daňová teorie a politika. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR.

Němcová, P., Kotecký, V. (2008). Ekologická daňová reforma: impuls pro modernizaci ekonomiky. Brno: Hnutí Duha.

Svátková, S. (2009). Spotřební a ekologické daně v České republice. Praha: Wolters Kluwer ČR.

Široký, J. a kol. (2008). Daňová teorie – s praktickou aplikací. 2. vyd. Praha: C. H. Beck.

Seznam zákonů

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)

Zákon č. 62/1988 Sb., České národní rady o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Zákon č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu Země

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech

Elektronické zdroje

Celní správa České republiky. *Ekologické daně*. [online]. Dostupné z <https://www.celnisprava.cz/cz/dane/ekologicke-dane/Stranky/default.aspx>

Celní správa České republiky. *Informace o osvobození od daně u „ekologicky šetrné elektřiny“*. [online]. Získáno 20. 11. 2023 z https://www.celnisprava.cz/cz/dane/ekologicke-dane/Obecn%20EKO%20informace/Informace_15_60047.pdf

Celní správa České republiky. *Podávání daňového přiznání k dani ze zemního plynu a některých dalších plynů, pevných paliv a elektřiny (dále jen „daňové přiznání k ekologickým daním“)*. (ŽS dle zák. č. 106/1999Sb.). [online]. Získáno 20. 11. 2023 z <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/informace-dle-zak-c-1061999sb/zivotni-situace/Stranky/Pod%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-da%C5%88ov%C3%A9ho-p%C5%99izn%C3%A1n%C3%AD-k%C2%A0dani-ze-zemn%C3%ADho-plynu-a-n%C4%B4kter%C3%BDch-dal%C5%A1%C3%ADch-plyn%C5%AF,-pevn%C3%BDch-paliv-a-elekt%C5%99iny-.aspx>

Česká informační agentura životního prostředí – CENIA. *Zpráva o životním prostředí České republiky*. [online]. Získáno 15. 11. 2023 z <https://www.cenia.cz/publikace/zpravy-o-zp/>

Česká informační agentura životního prostředí – CENIA. *Zpráva o životním prostředí České republiky 2022*. [online]. Získáno 15. 11. 2023 z https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2023/11/Zprava_2022_web.pdf

Český statistický úřad. *Vývoj hrubého domácího produktu v ČR*. [online]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-hrubeho-domaciho-produktu-v-cr-ve-stalych-cenach>

Finanční správa. *Vývoj inkasa za vybrané druhy daní a dalších příjmů za ČR v letech 1993–2023*. [online]. Dostupné z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

Marek, V. (2015). *Zeman podepsal novely energetického zákona a zákona o dětských skupinách*. [online]. Dostupné z <https://domaci.hn.cz/c1-64046560-zeman-podepsal-novely-energetickeho-zakona-a-zakona-o-detskyh-skupinach>

Ministerstvo financí. *Výroční zprávy finanční a celní správy, statistiky a analýzy*. [online]. Získáno 1. 3. 2024 z <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/dane/danove-a-celni-statistiky>

Ministerstvo financí. *Zpráva o činnosti Finanční správy České republiky a Celní správy České republiky za rok 2013*. [online]. Dostupné z https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Dane_Vyhodnoceni_2013_Zprava-o-cinnosti-Financni-spravy-CR-a-Celni-spravy-CR-za-rok-2013.pdf

Ministerstvo životního prostředí. *Daně a poplatky související s ochranou životního prostředí*. [online]. Získáno 28. 10. 2023 z https://www.mzp.cz/cz/dane_poplatky

Ministerstvo životního prostředí. *Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí*. [online]. Získáno 28. 10. 2023 z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poplatky/\\$FILE/oedn-poplatky_dane_CR-20130918.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poplatky/$FILE/oedn-poplatky_dane_CR-20130918.pdf)

Ministerstvo životního prostředí. *Zprávy o stavu životního prostředí*. [online]. Získáno 10. 11. 2023 z https://www.mzp.cz/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace
Principy a harmonogram ekologické daňové reformy. (2007). [online]. Dostupné z <https://adoc.pub/iii-principy-a-harmonogram-ekologicke-daove-reformy.html>

Programové prohlášení vlády. (2007). [online]. Dostupné z http://www.volic.cz/Programove_prohlaseni_vlady_2007_ODS_KDU-CSL_SZ_Topol%C3%A1nek.htm#2

Státní fond životního prostředí České republiky. *O nás*. [online]. Dostupné z <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/o-nas/>

Vojtová, J. (2008). *Ekologická daňová reforma*. [Diplomová práce, Masarykova univerzita]. Archiv závěrečných prací MUNI. [online]. Dostupné z http://is.muni.cz/th/99606/esf_m/

Vytejšková, V. (2020). *Poplatek za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních*. [online]. Dostupné z https://www.fulsoft.cz/33/poplatek-za-povolene-vypousteni-odpadnich-vod-do-vod-podzemnich-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EiQ__6ZOng-pkKvOn1CyQcFH8ZNDRGPI65g/

Zimmermannová, J. (2007). *Ekologická daňová reforma v ČR (I) Úvod – historie*. [online]. Dostupné z <https://www.tzb-info.cz/4562-ekologicka-danova-reforma-v-cr-i>

Zimmermannová, J. (2008). *Ekologická daňová reforma v ČR (II)*. [online]. Dostupné z <https://www.tzb-info.cz/4584-ekologicka-danova-reforma-v-cr-ii>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Princip EDR	6
Obrázek 2: Výnosy z ekologických daní v ČR v jednotlivých letech (v mil. Kč)	31
Obrázek 3: Porovnání očekávaných a skutečných příjmů SFŽP ČR v oblasti položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč).....	37
Obrázek 4: Skutečné příjmy SFŽP ČR z jednotlivých položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč)	38

Seznam tabulek

Tabulka 1: Sazba pro jednotlivé dílčí základy poplatku v jednotlivých letech (v Kč/t).....	21
Tabulka 2: Poplatek za znečišťování ovzduší podle druhu látky	23
Tabulka 3: Výnosy z ekologických daní v jednotlivých letech (v mil. Kč)	28
Tabulka 4: Podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech v jednotlivých letech (v mil. Kč)	31
Tabulka 5: Environmentální daňová kvóta v České republice v jednotlivých letech (v mil. Kč)33	
Tabulka 6: Očekávané příjmy SFŽP ČR z jednotlivých položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč)	35
Tabulka 7: Skutečné příjmy SFŽP ČR z jednotlivých položek ochrany životního prostředí (v mil. Kč)	35
Tabulka 8: Plnění rozpočtu SFŽP ČR v oblasti poplatků k ochraně životního prostředí (v mil. Kč).....	36

Seznam rovnic

Rovnice 1: Výpočet environmentální daňové kvóty	33
---	----